

تداوم برخی آداب ایرانی زیارت در دوران اسلامی

«اردیبهشت روز، به آتشگاه رو»

(خویشکاری سی‌روژه ماه: اندرزهای آذرباد مهرسپندان، زنر، ۱۳۷۷: ۱۰۷)

فرشید نادری

استادیار تاریخ ایران باستان دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده:

زیارت و آداب چگونگی ورود به اماکن مقدس پیشینه‌ای بس دراز در تاریخ و فرهنگ کهنسال ایران دارد. در متون پهلوی نظیر «بندهش»، «مینوی خرد»، «اندرزنامه آذربادمهرسپندان» و... به چگونگی زیارت و آداب آن اشاره شده است. در اینجا مراد از زیارت، آداب ورود به اماکن مقدس زرتشتی یعنی آتشکده‌ها است. به عنوان نمونه می‌توان به برخی الزامات اولیه ورود به آتشکده یا همان آداب تطهیر اشاره کرد. این آئین‌ها با برخی مقررات اسلامی مرتبط با ورود به اماکن مقدس قابل سنجش است. زمان مناسب ورود به آتشکده، دفعات آن و تاثیر آن در کیفیت زیارت نیز در این بررسی حائز اهمیت است. در این جستار تلاش می‌شود برخی ویژگی‌های زیارت در فرهنگ کهن ایرانی که در دوران اسلامی نیز تداوم یافته‌اند، مورد بررسی قرار گیرد. بر این اساس، متون زرتشتی گنجینه‌ای معتبر به منظور بررسی ریشه‌ها و بنیان‌های کهن آداب زیارت به شمار می‌روند.

کلیدواژه‌ها: زیارت، متون زرتشتی، احکام زیارت، آتشکده، استمرار فرهنگی.

❖ ماندگاری و استمرار آداب باستانی زیارت در تاریخ ایران

- استمرار یا گسست فرهنگی
- جان سختی، دیرپایی و سرشت محافظه کارانه سنت های ایرانی؛ جشن فروشی ها
- آتشکده و شاه دو کانون بنیادین زیارت؛ نقش میانجیگری آتش و اولیاء خدا
- آیین های مقدماتی زیارت: احکام تطهیر و زیارت، آیین برِشْنوم، غسل جنابت، غسل زیارت، وضو
- آتش زوهر: نثار به آتش، افروختن شمع، بخور، عطر آگین کردن، مواد خوشبوکننده
- پیشکش ها و نذورات در آتشکده و اماکن مقدس اسلامی؛ قربانی حیوانی، خدمات انسانی و وقف